

Idrissa Ouedraogo

Den uhyre produktive burkinske instruktør Idrissa Ouedraogo er et af de mest markante navne på den afrikanske filmscene. Hans film udspiller sig som regel i de afrikanske landsbyer, men deres helt enkle historier er båret af en dyb humanisme, som gør dem universelt vedkommende

“Finansieringen af en afrikansk film er et mindst lige så stort kunstværk som filmen selv”. Sådan skrev den svenske filmkritiker Nils Petter Sundgren i 1970 i sin lille bog *På bio söder om Sahara*, længe før Idrissa Ouedraogo (f. 1954) blev en hovedskikkelse på kontinentets filmscene. Men som ingen anden mestrer Ouedraogo såvel den ene som den anden type filmkunst. I modsætning til de fleste af sine kolleger - der må ernære sig som taxachauffører o.l. mellem de få film, det lykkes dem at få finansieret - har han siden sin debut i 1981 været mere eller mindre kontinuerligt beskæftiget med at lave film. Indtil videre er det, så vidt vides, blevet til 19 kortfilm og 8 lange spillefilm, hvoraf adskillige har vundet vigtige priser rundt om på de store filmfestivaler.

En afrikaner der laver film. De fleste af Idrissa Ouedraogos film fremstår som en lykkelig syntese af vestlig og afrikansk kultur. På nær en enkelt - *Le cri du coeur* (1994) - udspiller de sig alle i Afrika, og for det meste på landet, hvor den traditionelle afrikanske kultur endnu er i højsædet. Men deres som regel ganske enkle og universelt humanistiske historier har rødder i antikkens græske tragedier og/eller amerikanske genrefilm.

Noget af forklaringen på, at Idrissa

Ouedraogo - i modsætning til mange af sine mere puristiske kolleger - ser det som noget helt naturligt at forene afrikansk og vestlig kultur, er måske, at han er uddannet såvel i Afrika - ved den nu nedlagte filmskole i Burkina Fasos hovedstad Ouagadougou - som ved den daværende franske filmskole IDHEC. En væsentligere årsag er formentlig, at han nægter at blive relegeret til en “afrikansk ghetto” - som han kalder det - hvor det forventes, at han formidler mere eller mindre etnografiske billeder af et arkaisk Afrika eller et politisk korrekt budskab om kontinentets aktuelle situation.

Han reagerer også voldsomt, hvis man kalder ham en afrikansk instruktør: “Jeg er ikke en afrikansk filmskaber, men en afrikaner, der laver film”, ynder han at understrege. Det er ikke fordi han forsøger at lægge afstand til det afrikanske kontinent, som han jo konstant beskæftiger sig med i sine film, men fordi han vil have, at folk skal synes om hans film, fordi de er gode - og ikke fordi de er afrikanske.

Af samme årsag vil han heller ikke acceptere, at afrikanere, der laver film, skal tage til takke med mere ydmyge formater end deres kolleger i resten af verden. På et kontinent, der ikke ligefrem vader i penge, og hvor offentlig filmstøtte i det store og hele er et ukendt begreb (bortset fra lige

Tilai

netop i Idrissa Ouedraogos hjemland Burkina Faso, selv om det er et af verdens allerfattigste lande), er der ellers mange instruktører, der mener, at det billige digitale videoformat er vejen frem. Men Idrissa Ouedraogo vil lave "rigtige" 35mm-biograffilm, med professionelle folk bag kameraet - også selv om det indebærer, at fotograf, lydperson, klipper osv. nødvendigvis må importeres fra Europa.

Landsbyens menneskelige dramaer. Efter debutspillefilmen *Yam Daabo* (*Le choix*, 'Valget', 1987), der handler om en familie, som nægter at være passive modtagere af vestlig ulandshjælp og i stedet pakker deres få ejendele og vandrer til en mere frugtbare egn, hvor de knokler for at brødføde sig selv, kom gennembruddet med *Yaaba* ('Bedstemor', 1989). *Yaaba* er første del i en 'landsby-trilogi', der tillige omfatter *Tilai* ('Loven', 1990) og *Samba Traoré* (1992).

Alle tre film låner landsbyens sindige rytme og det tørre Sahel-landskabs gul- og rødt farvenuancer. De fleste roller udfyldes af amatører, som ikke synes at spille, men bare *er* de, fiktive, personer de fremstiller - især er Ouedraogo fænomenal til at få børnen til at agere med en helt utrolig naturlighed. Filmenes fortællestruktur er elliptisk og knap, men levner samtidig generøst plads til situationer, som ikke er af umiddelbar relevans for hovedhandlingen, men breder dramaet ud til at omfatte hele fællesskabet. Nærbilleder er der ikke mange af, dels fordi det er mindre kostbart at optage en hel scene i én lang totalindstilling, men i lige så høj grad fordi personerne skal opfattes som elementer i en større helhed: landsbyfællesskabet, naturen, kosmos...

Yaaba, der fik kritikerprisen i Cannes, beretter den rørende historie om to børn, Bila og Npoko, der bliver venner med en gammel kone, Sana, som bor alene uden

for landsbyen. Landsbyboerne anser Sana for at være heks, fordi hendes mor døde under fødslen, så som forældreløs har hun hele livet måttet acceptere en position som udstødt - lige til Bila og Npoko trodser fællesskabets overtroiske intolerance, og deres forældres håndfaste indvendinger, og viser hende en smule medmenneskelighed.

I *Tilai*, der er en slags græsk tragedie à l'africaine - eller Kieslowski på afrikansk - sætter Ouedraogo fokus på de store etiske spørgsmål, som holdes op imod en rigid overholdelse af traditionen. Hovedpersonen Saga har været borte fra landsbyen i to år, og i mellemtiden har hans far giftet sig med Sagas kæreste, Nogma. Da Saga og Nogma stikker af sammen, pålægger fællesskabet Sagas bror, Kougri, at slå Saga ihjel. Kougris samvittighed byder ham imidlertid at lade Saga slippe, men han bilder de andre ind, at han faktisk har slået sin bror ihjel. Kougri forråder altså fællesskabets Lov, men forrådes selv af Saga, da denne vender hjem for at se sin dødsyge mor en sidste gang. Dermed afsløres Kougris løgn, og i desperation skyder han Saga i ryggen, da denne knæler ved moderens bære. *Tilai* fik juryens pris i Cannes, og i al sin upåfaldende enkelthed er den da også en både umådeligt smuk og bevægende film, hvis etiske drama på ingen måde er bundet til en afrikansk kontekst.

Trilogiens sidste film, *Samba Traoré*, der belønnedes med Sølvbjørnen i Berlin i 1993, transplanterer kriminal- og western-genrens arketyper til den støvede burkinske landsby. Efter at have begået væbnet røveri på en tankstation i byen vender den unge Samba hjem til landsbyen. Uden at fortælle, hvor pengene stammer fra, bruger han udbyttet til alles bedste og bliver en helt i landsbyen. Han gifter sig med

den smukke Saratou, men indhentes af sin betændte fortid, netop som Saratou skal føde deres fælles barn. På baggrund af Sahel-landskabets tidløshed antager *Samba Traoré* mytiske dimensioner, men den er samtidig et universelt humanistisk drama om Loven versus den enkeltes samvittighed.

Til landsbyfilmene hører også *A Karim na Sala* (*Karim et Sala*, 1991) - en sød historie om venskabet mellem to børn (spillet af de samme som var Bila og Npoko i *Yaaba*) - og Ouedraogos seneste film, *Le monde à l'endroit* (2000), der er en veloplagt sædekomedie om den evige kamp mellem kønnene.

Verden uden for landsbyen. Efter trilogien søgte Ouedraogo uden for den burkinske landsby. *Le cri du coeur* (1994), der udspringer sig i Paris, sætter fokus på kultursammenstødet mellem franskmændene og en afrikansk indvandrerfamilie. I centrum står familiens lille søn, der sammen med sin eneste franske ven, en halvgal subsistensløs spillet af Richard Bohringer, fantaserer om et mytisk Afrika - hvilket giver Ouedraogo anledning til at prøve kræfter med den magiske realisme.

Kini & Adams (1997), der er optaget i Zimbabwe og har engelsktalende sydafrikanske skuespillere i hovedrollerne, handler om to venner, som møjsommeligt bygger en bil af de skrotdele, de kan få fingre i. Drømmen er ikke bare at få vraget ud at køre, men tillige at bruge det som indbringende taxa i byen. Tonen er munter og humoren undertiden et godt stykke under bæltstedet, men latteren bliver stikkende i halsen, da komedien undervejs slår om i dødeligt alvorlig tragedie.

Som den pragmatiker han er, tager Idrissa Ouedraogo imod praktisk talt enhver bestillingsopgave, der kan holde

ham i gang med at lave film. Men selv om han igennem de sidste tyve år nærmest har sprøjtet film ud, er det endnu ikke lykkedes ham at lave den film, han altid har drømt om - en storfilm om Mossi-lederen Mogho Naba Wobgo, som fra sin tiltrædelse i 1889 holdt stand mod den franske kolonimagt i hele syv år. Det forlyder imidlertid, at Ouedraogo siden 1997

faktisk har arbejdet på denne film, der skal have over 1500 statister og et budget på omkring 50 millioner danske kroner, hvilket er helt uhørt i en afrikansk sammenhæng. Foreløbig har *Naba Wobgo* været fire år undervejs, og man kan frygte, at finansieringen af netop drømmefilmen for altid vil forblive det kunstværk, det ikke lykkedes Ouedraogo at skabe. Vi håber det ikke.

Eva Jørholt

Filmografi

- 1981 Poko (kort)
- 1981 Pourquoi? (kort)
- 1983 Les funéraires du Larle Naba (kort)
- 1983 Les écuelles (kort)
- 1984 Issa le tisserand (kort)
- 1984 Ouagadougou, Ouaga deux roues (kort)
- 1985 Tenga (kort)
- 1987 Yam Daabo/Le choix
- 1989 Yaaba
- 1990 Tilai
- 1991 A Karim na Sala/Karim et Sala
- 1991 Obi (kort)
- 1992 Samba Traoré
- 1994 Gorki (kort)
- 1994 Le cri du coeur
- 1994 Afrique, mon Afrique (kort)
- 1995 Lumière et compagnie (episode)
- 1996 Samba et Leuk le lièvre (kort)
- 1997 Kini & Adams
- 1997 Les parias du cinéma (kort)
- 1997 Le gros et le maigre (kort)
- 1997 La boutique (kort)
- 1997 Pour une fois (kort)
- 2000 Scénarios du Sahel (3 kortfilm om AIDS)
- 2000 Le monde à l'endroit